

Profesor Karol Hensel zemřel

Každému z nás se v životě přihodí věci, které se navždy vryjí do paměti. U některých si neumíme vysvětlit, proč jsme si zapamatovali právě je, u jiných se v průběhu času vynořuje jasný obraz, proč je to tak. A mně se nyní vynořuje chvíle, když jsem v r. 1978 jako nesmělý student prvního ročníku zaklepal na dveře pracovny Karola Hensela, tehdy v Moskevské ulici v Bratislavě, abych se přihlásil, že chci studovat ichtyologii. Překvapeně se na mě podíval a řekl: „Vy jste teprve prvák? Jak chcete studovat ichtyologii, když ještě nic nevíte o biologii a zoologii?“ Úplně jsem ztratil řeč. Když spatřil, co to se mnou udělalo, změnil zpočátku odměřený tón na shovívavý – usmál se a řekl: „No dobře tedy, když tak moc chcete, můžeme to zkusit. Začít můžete např. akvárii, co mám tady na chodbě. Nutně už potřebují vyčistit!“

Má kariéra na Přírodovědecké fakultě Univerzity Komenského v Bratislavě tedy začala čištěním akvárií. Až později jsem pochopil, že to z jeho strany nebylo nic nekorektního, naopak, byla to skvělá zkouška odhodlání, vytrvalosti a skutečného zájmu o biologii, zoologii i svět ryb. Naučila mě nevzdávat se, nevrhat se bezhlavě do velkých projektů, ale začít vždy od základů, pochopit nejdříve širší souvislosti a teprve potom si troufnout na pokusy o dosažení vyšších cílů.

Dne 23. září 2020 nás ve věku 80 let navždy opustil jeden z nejvýznamnějších slovenských zoologů, světově uznávaný ichtyolog, a především skvělý člověk a učitel prof. RNDr. Karol Hensel, CSc. Narodil se 28. prosince 1939 v Bratislavě. Po absolvování 6 semestrů na tamní přírodovědecké fakultě pokračoval ve studiu na Přírodovědecké fakultě Univerzity Karlovy v Praze, kde pod vedením předního československého ichtyologa prof. RNDr. Oty Olivy, CSc., začal naplno rozvíjet vědecké bádání. V r. 1963 nastoupil do zaměstnání

1 Karol Hensel při studiu latimérie podivné (*Latimeria chalumnae*) v pařížském muzeu. Foto z archivu K. Hensela

na bratislavské PŘF UK, v r. 1972 úspěšně obhájil kandidátskou práci na Univerzitě Karlově v Praze a získal tehdejší vědeckou hodnost kandidát věd (CSc.).

Byl výjimečnou osobností a nikdy se nenechal zlákat návnadami a nástrahami komunistického režimu, takže i když někteří jeho méně zásadoví vrstevníci stoupali v kariérních žebříčcích, on zůstával na pozici odborného asistenta až do skončení totalitního režimu, a to přesto, že takové vrstevníky výrazně převyšoval v rozhledu, vědecké erudici, kvalitě publikací i učitelské práce. Proto habilitační práci v oboru zoologie úspěšně obhájil až v r. 1990. Ale již o rok později Vědecká rada PŘF Univerzity Komenského projednala návrh na zahájení jeho inauguračního řízení a jmenovací listinu profesora převzal v r. 1992.

Vědecké zaměření prof. Hensela bylo velmi široké. Zabýval se především anatomií a morfologií ryb, přičemž zvláštní pozornost věnoval studiu osteologie a senzoričkových kanálů laterálního systému ryb (postranní čáry). Zvláště je třeba vyzdvihnout jeho práci na latimérii podivné (*Latimeria chalumnae*), která bývá označována jako živoucí fosilie. Zkoumal ji v Přírodovědeckém muzeu v Paříži a výsledkem byla unikátní monografie, v níž jako první na světě podrobně popsal a ilustroval komplikovaný laterální systém této vzácné a záhadné ryby. Popsal dva nové taxony pro vědu, přičemž ježdík dunajský (*Gymnocephalus baloni* Holčík et Hensel, 1974) z Dunaje u obce Klížská Nemá je jedním z mála druhů obratlovců popsaných z území Slovenska. Byl také tvůrcem slovenského názvosloví více taxonomických skupin ryb. V rámci své vědecké kariéry aktivně vystoupil na mnoha konferencích, kongresech a sympoziích nejen na Slovensku, ale

i v zahraničí. Zúčastnil se také několika zahraničních expedic a pracovních pobytů. Působil v Anglii, Francii, Řecku, Kanadě, Indii, Německu, Rusku, Mongolsku, Polsku nebo Rakousku.

V rámci pedagogické činnosti přednášel posluchačům poznatky z více předmětů (např. ichtyologie, zoologie obratlovců, srovnávací anatomie a morfologie obratlovců, vývojová biologie, biologie moře). Vedl 35 diplomových prací, přičemž byl školitelem několika budoucích významných slovenských ichtyologů. Publikoval množství odborných článků v domácích i zahraničních vědeckých periodikách. Byl také autorem, resp. spoluautorem několika knižních publikací a několika kapitoly přispěl k vytvoření vrcholného díla Fauna České republiky a Slovenské republiky: Míhulovci a ryby (Baruš a Oliva, eds., 1995). Z popularizačních aktivit lze zmínit články v Živě o mongolských rybách (1973), sardinkách (1974) nebo lososovitých rybách v československém úseku Dunaje (1982). Byl rovněž členem několika redakčních rad, jakož i členem, resp. funkcionářem domácích i zahraničních vědeckých společností. V r. 2005 inicioval založení Slovenské ichtyologické společnosti.

Prof. Karol Hensel nám po celý život při různých příležitostech připomínal, že žádný učitel nemůže říci: „To je můj student, to je můj žák.“ Takové privilegium mají podle něj pouze studenti, pouze oni mohou říci: „Je můj učitel.“ Já jsem ho považoval za svého učitele už od prvního momentu, kdy jsem vstoupil do jeho pracovny s onou nesmělou otázkou. Postupně se duch a odkaz Karola Hensela přenášel i do dalších generací ichtyologů. Byl oponentem desítek doktorandů, kteří se dnes úspěšně zapojují do vědecko-výzkumné, ale i pedagogické práce v oblasti zoologie a ekologie ryb.

Mezi nejvýznamnější počiny K. Hensela patří nepochybně již zmíněné založení Slovenské ichtyologické společnosti. I díky ní slovenská ichtyologie navázala na skvělé úspěchy zakladatelů a díky ní dnes mezi slovenskými ichtyology začíná převládat mladá generace, která je zárukou úspěšné budoucnosti. A díky odkazu, který nám zanechal, se všichni tito mladí lidé, kteří ho poznali na akcích ichtyologické společnosti, cítí být pokud už ne přímo, tak alespoň přeneseně jeho žáky.

Jedním z nejsilnějších odkazů je, že po celý život bral vědu především jako hru a zábavu, a ne jako prostředek k zajištění kariérního růstu. To je dnes, když už jen zachování pracovního místa v akademické sféře často závisí na první řadě na scientometrických ukazatelích, a ne na znalostech, kterými člověk přispívá k posouvání hranic lidského poznání a jež předává studentům i svým kolegům, přímo životně důležité. Vždyť šťastní můžeme být pouze tehdy, pokud děláme věci, které máme rádi, a pokud jsme obklopeni lidmi, které máme rádi a kteří mají rádi nás. Prof. Hensel prožil život v takovém štěstí a rozdával ho i kolem sebe. Za to mu patří velký dík a budeme na něj v tomto duchu navždy vzpomínat, uchovávat jeho odkaz v našich srdcích a posouvat jej dále.

Text ze slovenštiny přeložil prof. Lubomír Hanel.